

**1-во място: Нехсат Сезгин Хасан,
на 20 години от село Богданци, общ. Самуил, обл. Разград, студент в
специалност "Философия" във Философски факултет на ВТУ "Св. Св. Кирил и
Методий"**

УПРАВЛЕНИЕТО В МОЯТА ДЪРЖАВА – 10 ИДЕИ

Езиково-мисловните клишета, с които сме свикнали да назоваваме политиката и управлението на държавата, не ни позволяват да обхванем и осмислим тяхната философия; изначалните им цели и назначения. Сякаш че ли сме се (само)задължили да свързваме политиката с нещо тъмно и отрицателно; а управлението на държавата да осмисляме като някакво действие, насочено към нашето унищожаване. Защото ние оказваме съпротивлява на това управление. Не го припознаваме като свое. Мразим го. Страним от него. Дори... си запретявам мисъл, свързана с политиката и управлението.

Известен е онзи анекдот, според който „нашата маса оплюва вашата маса, вашата маса пък оплюва нашата, а всички вкупо – държавата“. Полезно е да се спомене, че истината се казва с шегата.

А ако оставим шегата настрана, започваме да си задаваме реторични въпроси от типа: „Защо това е така – къде е грешката: в нас или в политиката, съответно – управлението?“, „Как и какво да направим, за да променим положението?“, „На какво се дължат несъвършенствата в управленската система и трябва ли да се примирим, или трябва да се борим?“ и т.н.

След известни въпроси реториката изчезва, обаче въпросите остават и чакат отговори – разумни и почтени.

Именно на отговора на тези въпроси – чрез предлагане на управленски идеи, но и критично осмисляне на сегашното управление – е посветено настоящото изложение.

І. ОБРАЗОВАНИЕ

Не би било грешно да се каже, че образованието е „аортата на една нация“. А всички знаем какво ще се случи, ако се разкъса аортата. Именно защото знам и аз, поставям на челно място образованието в своята управленска програма.

Най-глобално – промените, които бих направил, са следните:

1. промяна на учебната програма – първо, промяната да се извърши не от експерти, които са влизали в класна стая откакто са завършили, а от преди всичко от учители, които имат постоянно съприкосновение с ученици. Второ, промяната следва да се изразява в гъвкавостта и съобразността на тази учебна програма със съвременния етап от развитието на света. По-конкретно – учителят да разполага с дискреционната възможност да напуска границите на учебната програма съобразно нивото на своите ученици; а също така самата учебна програма да бъде изградена не върху наизустяването, а върху припомнянето, тъй като се намираме в технологичен свят, в който достъпът до информация е светкавичен.
2. да се въведат по-високи критерии при подготовката на учителите. Сиреч да има единни изисквания за придобиване на учителска квалификация, защото именно учителят подготвя, и то не само по отношение на образованието, младите хора за трудностите в живота. Все още не са преодолени учителските помисли, свързани с „първите седем“. Вярно, те са важни, но не бива да ги абсолютизираме и да търсим алиби за малодушието си в тези „първи седем“. Защо се получава така? Заради слабата подготовка на педагозите; заради безсилието им да

въздействат върху своите ученици. Добрият педагог го може, а добър педагог с ниски образователни критерии не се става.

3. стабилитет на системата и приемственост. Иначе казано – промените да се извършват рационално и съответната възприета система да действа продължително във времето.

4. индивидуален подход към ученика. Въпросът не се свежда до заветната тройка, а до това, да се изгради любов към науката у подрастващите. Това означава, че трябва да се предостави възможност на учителя (чрез съответни механизми) да наблюдава поведението на всеки ученик и при забелязан дезинтерес към предмета, да разреши проблема, за да стигне до превръзното положение, при което ученик има положителна оценка, но няма знания. Какъв е смисълът?

5. във връзка с т.2 – въобще постъпването в университет следва да бъде по-трудно, за да се „отсее от плявата от зърното“.

5.1. частни случаи – медицина и право. Както казва Ж.Сталев – грешката в медицината лишава човека от живота му, а грешката в правото – от съдбата му. Тъкмо заради това следва да се подходи с особено внимание към студентите в тези специалности. Не намирам разумно основание за различния бал при влизане в спец. „Медицина“ за двата пола. Трябва да се установяват единни и справедливи критерии. По отношение на специализацията им също се открояват нередности, които бих разрешил, ако имах власт. Критериите за влизане в спец. „Право“ също са занижени; има излишни ЮФ, които произвеждат некачествени кадри.

6. поощряване на ученици и студенти. Става въпрос за отпускане на стипендии на ученици и студенти, които да имат ефект, а не да са проформа. Вместо да се насочват средства към уговяване на възнгражденията на различни публични органи, ще се насочват средства към отпускане на прилични стипендии.

Да обобщим: Младите хора са гаранцията и надеждата на утрешния ден и на обществото. За да бъде този утрешен ден светъл и обществото – проспериращо, младите хора трябва да бъдат образовани и с ценности. Именно поради това на образованието трябва да се гледа с особена важност и първо задължение на управляващите трябва да бъде загрижеността за образованието на подрастващите. Има и друго – в по-малките населени места се обучават деца, които няма да наследят палати и яхти от своите родители. За тях единственото наследство ще бъдат знанията, придобити в училище. Чрез тях те – тези деца, израснали и изучили се в малки населени места – ще имат дързостта да посрещат трудностите на живота и да ги преодоляват. В логиката на тези разсъждения – в управленската ми програма ядро ще представлява повишаване на ефективността на образованието в малките населени места.

II. СЪЗДАВАНЕ (ПООЩРЯВАНЕ СЪЗДАВАНЕТО НА) ОРГАНИЗАЦИИ ЗА МЛАДИ ХОРА

С отхвърлянето на т.нар. социалистически ценности се образува един ценностен вакуум сред младите хора, защото старите ценности са премахнати, но не са зададени нови вместо тях. А тъй като природата не търпи празно пространство, ценностите отстъпиха място на покварата, егоизма, алчността и т.н. Моята управленска програма би включила създаване (или финансиране) на алианси на млади хора, които се чувстват съсъдобовници, за да осъществят интелектуален обмен, да разменят опит и не на последно място – да общуват. Да, много е важно в управленската ми програма да има предвидени метои (механизми) за премахване влиянието на социалните мрежи в живота на младите и насърчаване на комуникацията между тях. В това отношение:

1. създаване на клубове по различни области, които да уплътняват по пълноценен начин разполагаемото време на младия човек. По този начин надеждата е да се избегне вземането на допълнителни (частни) уроци, които неимоверно са тежоба за семейството.

2. формиране на група от млади хора, която да проучи мнението на младите в широкомащабен обхват и да го представи пред управляващите при вземане на решение, което засяга тях – напр. във връзка с образованието, спорта и др.под.

III. ПРЕМАХВАНЕ ВЛИЯНИЕТО НА ПАРИТЕ ПРИ ИЗБОР НА ПРОФЕСИЯ

Дълбокото ми основание за предвидането на тази точка се крие във факта, че немалко хора избират дадена специалност не водени от любов към тази специалност, а водени от страст към парите. Това е една от причините да има некадърни служители. Те са некадърни, защото не се занимават с онова, което искат всъщност да се занимават. Но все пак се занимават. Заради парите. А некадърните служители, в която и област да са, са вредни за държавата и за обществото. Затова за всяка професия следва да бъде предвидено достатъчно високо (сносно) заплащане, така че парите да играят роля при избора на професията. Предложението ми в това отношение е повече от ясно – да се отделят и насочат достатъчно средства, изплащани като трудово възнаграждение, на хората от различните професионални пластове. Защото на държавата е еднакво необходим и добрият общар, и добрият лекар. А без да ти е заложено вътрешно, трудно е да си наистина добър в едно или друго направление.

IV. АКЦЕНТ НА КУЛТУРАТА

Все още има ученици, които не са посещавали музеи. Не са имали възможност да поговорят със съвременни автори, не са разполагали с възможност да присъстват на театрална постановка, не са обръщали внимание на даден паметник и пр. В тези „не“ се крие опасността от „оставане в мрака“ на цяло поколение. Аз искам да запалю свещ чрез поставяне на точка в своята програма, целяща импемантиране на културата и ценностите, произтичащи от нея, сред младите хора. Примерни предложения:

1. печатане на книгите на съвременни автори срещу ангажимент от страна на автора да проведе художествено-творческа среща с ученици от съответната област. Също така материално обезпечаване на талантиливи автори, които желаят да се пишат.
2. превдиждане на задължително посещаване на музеи, постановки и др.под. за учениците. Уточнение: не става за насилие, а за правилно насочване. Щом на едно дете се налага да изучава предмет, който не желае, какво нередно има в това, да се предвиди задължително посещаване на музеи и постановки?
3. създаване на постоянен комитет към министъра на културата, който да се занимава активно и по-тясно с въпросите, свързани с усвояването на културни и цивилизационни прийоми от страна на цялото общество – едни механизми да се предвиждат за човека, който се занимава със земеделие и е основно образование, други – за човек със средно образование и занимаващ се с общарство, трети пък за ученици, студенти и пр. Цялото общество трябва да е културно и да носи белезите на цивилизацията независимо от това, с какво се занимава, какво е социалното му положение и какви очаквания има от света.

V. СЪСТАВ НА КАБИНЕТА

Искам да се позова на Р. Ралин – „страх ме е не от министъра на културата, а от културата на министъра“. В това изречение има много истина, т.к. един министър заслужено може да изпълнява функциите си само ако притежава култура в широкия смисъл на думата в съответната област на действие. Тъкмо заради това – съгласно моята управленска програма – кабинетът ще включва хора, които имат необходимата подготовка за поверения им ресор. Не само образователна подготовка имам предвид, а и политическа, стратегическа и морална такава. Трудно се намират такива хора, вярно. Обаче не е лесно да управляваш държава. Exkurs: Част от програмата ще включва промяна на условията, при които служат министрите и народните представители. Това е важно, защото сме свидетели на нещо перфидно –

министерският пост и качеството народен представител са желани не толкова от любов към служене на народа, на държавата, а по-скоро заради дохода. Въвеждането на контрол, но истински контрол, намаляване на привелегиите, реализиране на отговорност (политическа, може и наказателна) спрямо онези министри и народни представители, които са действали непочтено (в най-широкия смисъл) са неща, които бих предвидил, защото тези неща ще парират съмненията, че службата е заета от даден човек само заради парите и немалкото привелегии в различни степени.

На другия фронт – за да се пресече влиянието на по-висшестоящия орган, назорът (външият контрол) да бъде с „едни гърди напред“. Особено що се отнася до различни агенции, дирекции и подобните им.

VI. СПРАВЕДЛИВОСТ

Ако не правото, кое да осигури справедливостта? Затова тази точка от програмата е посветена на правото. Пределно е ясно, че колкото и съвършен да е един закон, ако няма ефективни механизми за неговото спазване и прилагане, то този закон остава само едно добро пожелание. И нищо повече.

Преди всичко искам да подчертая, че правото на всеки е неговата съвест. А ако някой няма съвест? Тогава се намесва правото в значението, в което го познаваме, за да намери проява справедливостта. За да е ефективна тази намеса (разбира се, в най-широки граници):

1. много добро ниво на подготовка у всички, които се занимават с право. Не е достатъчно отлично ниво само у някои, а много добро ниво у всички. Тази точка впрочем е едно препращане към образованието, което вече е описано.
2. работещ надзорен орган за спазване на етичните правила от страна на правоприлагачите (в най-широкия смисъл).
3. съзиждане на правната грамотност на хората чрез различни похвати – напр. публикуване на информационни бюлетени на достъпен език – защото познаването на правата е най-голямата превенция за тяхната защита.
4. два пъти по-голям контрол върху административните органи, които разполагат с най-широки правомощия.
5. в хармония с развитието на света – по-подробно регламентиране на престъпленията, свързани с киберсигурността.
6. понякога законът е против самото право. Говори се за нелегитимен закон. И този закон продължава да действа и да ерозира справедливостта. В тази връзка е предвиждането на силно обществено участие при приемането на даден закон. Вярно е това, че сега също гражданите имат право на мнение, но колцина вземат отношение? Това е така, защото почти формално е действието на общественото участие.

VII. ЗДРАВНА СИСТЕМА

1. залагане на превенцията. Отново чрез съответни механизми да бъде повишена т.нар. здравна култура на хората – напр. предвиждане на изцяло безплатни профилактични прегледи през определени отрязъци от време.
2. освобождаване на лекарите от търговско качество. Прави впечатление, че лекарите първо въвеждат направлението в системата вместо първо да се попитат пациента си дали се чувства добре, какъв е проблемът му. Това е така, защото вниманието на лекарите е отклонено в други посоки. Моята управленска програма ще има за цел да освободи лекарите (всички) от подобно „търговско“ качество, за да могат да се концентрират изцяло върху пациента и ефектът от лечението да бъде удовлетворителен.
3. достатъчно добро заплащане на медиците. Поне две негативи са заключени в ниското заплащане: 1) открито е възможността за корупция. За съжаление – почти всеки, посетил

лекар, добре знае, че ако не „почерпиш“ лекаря, няма да получиш адекватна медицинска помощ. 2) ниското заплащане е една от причините завършилите медицина да избират реализация в чужбина.

4. обезпечаване на медицинските учреждения с апаратура, съответстваща на днешното развитие на медицина, и служеща за правилната диагноза. Гузно е да го кажа, но все още в България има (в малките населени места) лекари, които поставят диагноза само с физически методи на изследване – оглед, палпация, перкусия, аускултация.

5. контрол. Такъв трябва, защото лекарите в някои ситуации са органи, на които са възложени определени кометентности. От тяхната експертиза зависи възникването правото на определени парични плащания. Не са редки случаите, при които експертната не отговоря на действителността, обаче служи като „платежно средство“, което не е оправдано с оглед справедливостта. Т.е. контролът (естествено, не е изчерпателно казаното) трябва да се простира върху издаваните експертизи и върху спазването на етичните норми от страна на лекарите. Особеност на контрола в моята програма е, че той ще бъде лишен от строг формализиране и ще се осъществява във възможно най-кратките срокове.

VIII. ДИСКРИМИНАЦИЯ

Дискриминацията има множество проявни форми. В своята програма искам да се спирам по-подробно на дискриминацията, произтичаща от етническото различие между хората и техните политически убеждения.

Предистория и основания за тази точка от програмата: А. винаги ми е било странно наименованието „интеграция на Х“. Аз не мисля, че тези хора са „извадени“ от цялото (общото), че да бъдат интегрирани. Друг е въпросът, че тези хора (помоему) изкуствено са изключени от повсеместността и съвсем изкуствено (и ялово) се полагат усилия за тяхното включване. Така мисля аз и май-май прегледът на това, какво са постигнали с подобни форуми, е своеобразен аргумент за моята правота. Затова в моята политическа програма ще се говори за „връщане към човечността“; ако ние се върнем към човечността, въобще няма да бъде поставен (поне с такава острота) въпросът за дискриминацията, изхождаща от етническо различие. В тази връзка конкретните ми идеи и предложения: а. възпитаване на подрастващите в толерантност към другите чрез въвеждане на специален предмет в училище; б. по-активно организиране на „общии“ мероприятия с участието на хора от различни етнически принадлежности, за да се убедят всички участници чрез примера, че в същността си всеки един от тях е еднакъв или еднакво различен; с. забрана за изкуствено противопоставяне между отделните етноси – може би звучи малко крайно, но е потребно – особено в пресата да бъде забранено това изкуствено противопоставяне. Да уплътня казаното с пример: когато ром извърши кражба, заглавието е от типа: „Ром ограби къщата...“. На първа позиция в заглавието е думата „ром“. Защо? Не мисля, че е само за постигане на определен стилистичен ефект, а се прави с цел негативното да се насочи именно към етноса. Ако същата кражба бъде извършена от българин, заглавието не се въвежда с етническата принадлежност на извършителя. Т.е. целта е да съдим самото деяние, а не човека. Укоримо е поведението, деянието, а извършителят просто ще промени името и физическите си дадености. В. въпросът, свързан с дискриминацията, не бива да се преекспонира, пък не трябва и да се подценява. А трябва да се намери баланс. Защото в опита си да бъде дерогиране дискриминацията на групите, които по дефиниция са податливи на дискриминация, е възможно да дискриминираме останалите хора. Моята управленска програма е насочена към тоталното изкоряване на дискриминацията. И затова е необходимо (и аз бих направил така) да се приеме самостоятелна програма, основана само на този проблем, като тази програма ще бъде насочена преди всичко към постъпателната промяна в нагласите на хората – първо към самите себе си и след това към останалите. С. за жалост принадлежността към определена

политическа партия е нож с две остриета – ако попаднеш в кръга на хора от партията, чиито идеи споделяш, си безкрайно облагодетелстван. Дори на моменти – неоправдано (несправедливо) облагодетелстван. А ако попаднеш в кръга на хора, споделящи идеите на друга политическа формация, тео те гледат подозрително. Дума да не става за това, че негативният поглед на обществото като цяло тегне над хора, занимаващи се с политика. От който и ъгъл да погледнем, виждаме дискриминацията. Дискриминация връз дискриминация. В тази връзка моята програма ще бъде насочена към изграждане на политическа култура у хората, която да има своето основание в толератността, ценностите и чувството за правилност. Ще отнеме време и ще бъде трудно, защото традициите и нагласите на хората са нещо жилаво и труно се изкореняват, но пък трябва да се започне.

IX. СОЦИАЛНИ ГРИЖИ

По мои наблюдения към настоящия момент има сериозно противоречие между целта на социалното подпомагане и реалното му осъществяване. Не може да се предостави на даден човек сума, съответстваща на 1/5 от сумата, необходима за препитаването на средностатистическия човек. Този човек, получаващ социална помощ, как ще се нахрани, как ще си купува лекарства, как ще се хигиенизира? Сиреч моята програма ще се стреми да изравни целите и средствата на социалното подпомагане.

От друга страна, усилията ще бъдат насочени към постигането на баланс. В смисъл – идеята е да бъдат подпомогани хората, които наистина нямат възможност сами да се издържат и за такива хора помощта (като размер) да бъде съответстваща на действителните нужди. Същевременно обаче ще се поощрява, доколкото е възможно, подпомаганото лице да участва под някаква форма в производствения процес. Т.е. да има истински социален елемент в социалните грижи, а не само изплащане на някакви средства. По този начин да проличава и че държавата е социална не само на хартия.

В тази точка обединявам и грижите, насочени към бездомните хора, сираците, както и към природата и животните. Конкретните предложения биха били ориентирани към: 1) подобряване на условията в институциите (домовете), преназначени за посочените хора, съответно – местата, предназначено за животните; 2) например, предоставянето на безплатни психологически помощи на пълните сираци е добър подход за запазване на тяхното психическо здраве; 3) озеляване на площите и по-важното – запазване на зелените площи. Както казват Братя Стругацки: „Там, където има бетон, не е интересно, а там, където е интересно, няма бетон“; 4) опазване на морето и крайбрежната ивица.

Има и друг важен аспект – контрол. Отново в по-голяма степен в по-малките населени места злоупотребата със социалното подпомагане е в осезаема степен. Контрол има и сега, а не – няма, обаче не е пълен и ефективен, защото влизат в роля връзките (преди всичко политически) между контролните органи и подконтролните. В тази връзка въпросът опира до избора на органите, оглавяващи съответните институции в разглежданата област.

X. ИКОНОМИКА

Реализируемостта на всичко предложено е поставена в зависимост от стабилетета на икономиката. Именно поради това нейното значение е ключово, независимо от обстоятелството, че е последна точка от програмата.

Ако се съобразим с христоматийното обособяване на икономиката на три сектора, категоричен съм, че в моята програма превес ще има първичният (производственият) сектор. В тази връзка бих финансирал бизнеса на т.нар. дребен и среден капитал – не само да се финансира вече крупното производство, а и да има начално финансиране. Защото е по-добре нивото при всеки да е 50-60, отколкото при едни нивото да е 90-100, а при други – 15-20.

На второ място, ще си позволя да започна с редове от стих на Дж.Х. Джубран „Горко на народ, който се облича с дреха, неизтъкана от него, яде хляб, непожънат от него...”. Много правилно! Моята политическа програма ще има за цел и грижа да поощрява произвеждането на собствени продукти на потребление и да се постави акцент върху тях чрез качеството, а не да се внасят готови. Затова е необходима да съществува връзка между училището/университета (въобще образованието) и съответните производства. От ранен етап да се обучава младият човек как да произвежда, как да моделира, как да реализира тези модели. И всичко това ще е в интерес на икономиката. Защото икономиката не е нещо абстрактно (теоритично); тя се нуждае от активни и смели действия на способни хора. Т.е. предложение за укрепване на икономиката е да се възпитат можещи поколения чрез правилно (чрез проложимо) образование.

На трето място, привличане на инвеститори в България не чрез евтина работна ръка, а чрез качество и работещ пазар. Това е възможно с почтеност при разходване на средствата.

На четвърто място, преосмисляне на данъчната политика чрез въвеждане на по-подробни правила за събиране на данъци, защото към настоящия момент се получават несправедливости. Обществото не получава реална насрещност на данъците (и таксите), които е длъжен да плаща.

На следващо място, предвиждане на гъвкави форми за реорганизация на дейността при забелязан риск от провал. Целта е да се избегне прекратяване на дейността, защото ще има негативен ефект върху широк кръг от хора, а това ще противоречи на социалната политика.

На следващо място, насърчване на туризма. Историята, традициите, природните дадености и други подобни – неща, които имат, така да се каже, туристическа стойност да бъдат адекватно предствени на света. И всъщност не само за икономиката са важни тези неща, но и за съхраняването ни за като народ, тачещ себе си и историята си.

Най-сетне – стандарт на живота. Може би различни хора влагат различно съдържание в това понятие. Аз влагам съдържание в такъв смисъл, че услугите, които се извършват, следва да бъдат качествени; да бъдат на определена висота, стандарт. Ако се произвеждат обувки, те да бъдат на стнадартат „качество”. Това е възможно само ако икономиката е стабилна. От своя страна икономиката ще бъдат стабилна, в случай че се прилагат вече посочените механизми.

В заключение – не би било възможно написването на лимитативна политическа програма в рамките на изложение от подобен тип. С благодарност за предоставеното поле за разсъждения, искам да уточня, че маркирах, и то в най-широки мащаби, идеите и вижданията си по управлението на държавата. Ударение поставям върху правилното образование, тъй като застъпвам тезата, че образованият човек е „дялан камък” и е пресечната точка на успешното общество. А успешното общество неимоверно лежи е основата на успешната държава. Правилното образование обема всичко важно и сакрално. Не е случайна словоупотребата „възпитаник на Х учебно заведение”. Правилното образование включва духовното възпитаване на младите – чрез внедряване на ценности, чрез избягване на налагането на мнения, а напротив – предоставяне на възможност за проява на творчество чрез добрия пример, защото човек се учи по-добре от примера, отколото от задължения и забрани; чрез индивидуален подход към всеки ученици; чрез поощряване и много др.под. Правилното образование, както разширява хоризонтите на младите (а това важно, т.к. човек вижда толкова, колкото знае), така и изгражда почтеност у хората. А почтеният човек няма да гледа отвисоко на себеподобните. Почтеният лекар ще преглежда първо пациента си и ще направи всичко възможно без оглед на това, колко е напредел в имотно си състояние този пациент. Почтеният адвокат ще вземе присърце делото, с което се занимава и ще се бори мъжки с неправдата докрай. Почтеният продавач няма да си позволи да излъже. При

#ТОВАЕ

почтения министър, народен представител или орган от държавното управление шумът на банкотите няма да заглушава гласа на съвестта.

А моята роля ли? Тя ще се изразява тъкмо в изграждането на почтени личности, защото ще се реализирам като учител. Колко е достойно звучи това за мен!